

z 4 kwietnia 1963 o zasadniczych zadaniach i metodach pracy organów ochrony prawnej²⁷.

IV

Wprowadzone zmiany, uzupełnienia i przesunięcia tekstowe sprawiły, że konstytucja w nowym brzmieniu liczy łącznie nie 108, lecz tylko 106 artykułów. Dając państwowoprawny wyraz zwycięstwu socjalistycznego porządku społecznego w NRD będzie ona niewątpliwie stymulatorem prawnym dalszego rozwoju socjalistycznej społeczności narodowej w tym kraju.

Lech Janicki

WIZYTA DELEGACJI PARTYJNO-RZĄDOWEJ NIEMIECKIEJ REPUBLIKI
DEMOKRATYCZNEJ W POLSCE

Na zaproszenie Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej i Rządu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej przebywała w Polsce w dniach od 5 do 8 czerwca 1974 r. z oficjalną wizytą przyjaźni delegacja partyjno-rządowa Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

W skład delegacji, której przewodniczył I sekretarz KC SED Erich Honecker, wchodził: członek Biura Politycznego KC SED, przewodniczący Rady Ministrów NRD — Horst Sindermann, członek Biura Politycznego, sekretarz KC SED — Kurt Hager i inne towarzyszące im osobistości. Delegację przyjmowali członkowie Biura Politycznego i Sekretariatu KC PZPR z I sekretarzem KC PZPR Edwardem Gierkiem, członkowie Rady Państwa z przewodniczącym Rady Henrykiem Jabłońskim, członkowie rządu z prezesem Rady Ministrów Piotrem Jaroszewiczem, członkowie władz naczelných, stronnictw politycznych, Frontu Jedności Narodu i organizacji młodzieżowych¹.

Celem wizyty było dalsze, bardziej wszechstronne umocnienie jedności ideowej społeczeństw Polski i NRD oraz „[...] zacieśnienie współdziałania politycznego, pogłębienie związków integracyjnych zarówno w sferze gospodarczej, jak i w innych dziedzinach”². Szczególną rangę wizycie delegacji partyjno-rządowej NRD nadały zbliżające się obchody 30-lecia Polski Ludowej i 25-rocznicy proklamowania Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

W pierwszym dniu wizyty delegacja NRD złożyła wieniec na Grobie Nieznanego Żołnierza, zwiedziła Ratusz, odbyła krótką wycieczkę po Warszawie oraz przeprowadziła pierwsze rozmowy w siedzibie Komitetu Centralnego PZPR. Głównym przedmiotem rozmów były „obecne i perspektywiczne zagadnienia dalszego zacieśniania stosunków przyjaźni, sojuszu i wszechstronnej współpracy między obu krajami i zwiększania ich wkładu w umacnianie jedności całej socjalistycznej wspólnoty”³. Omawiano kwestie polityki gospodarczo-handlowej, naukowo-technicznej, kulturalnej i turystycznej. W odniesieniu do wspólnych zamierzeń obu krajów Edward Gierek stwierdził:

„Z trudnej historii wyciągnęliśmy wszystkie wnioski, a przede wszystkim ten wniosek, że trzeba przewycięzać przeszłość tylko poprzez budowanie przyszłości, budowanie stosunków przyjaźni, współpracy i zaufania. Jest to zwrot zasadniczy — zamknęliśmy wspólnie nad otwartą dziś szeroko granicą pokoju na Odrze i Nysie

²⁷ Gesetz über die Verfassung der Gerichte der Deutschen Demokratischen Republik —

¹ Por. „Trybuna Ludu” nr 157 z 6 VI 1974.

² Por. Dobre sąsiedztwo — braterska współpraca. „Trybuna Ludu” nr 155 z 4 VI 1974; także H. Zdanowski, Coraz bliżej, „Polityka” nr 21 z 25 VI 1974.

³ Por. „Trybuna Ludu” nr 158 z 7 VI 1974.

Łużyckiej stare karty zapisywane wrogością, zaborczością i zbrodniami sił nacjonalizmu, imperializmu i militarystyki. Otworzyliśmy i zapisujemy coraz bogatszymi treściami karty nowe — klasowego sojuszu, przyjacielskiej współpracy, bliskiego współdziałania w umacnianiu bezpieczeństwa i pokoju”⁴.

Przedmiotem wstępnych rozmów obu szefów partii były również zagadnienia odprężenia, normalizacji stosunków i pokojowego współistnienia w Europie państw o odmiennych systemach ustrojowo-gospodarczych. W sprawie tej wypowiedział się następująco E. Honecker:

„Dzięki wspólnemu działaniu naszych krajów udawało się osiągnąć to, iż zasady pokojowego współistnienia między państwami o różnych ustrojach społecznych stają się praktyką polityczną. Nie ulega wątpliwości, że to socjalizm stwarza decydujące bodźce trwałego zagwarantowania pokoju, bezpieczeństwa i równoprawnej międzynarodowej współpracy”⁵.

Podkreślając wagę wizyty partyjno-rządowej NRD w Polsce E. Honecker oświadczył:

„Nasze obecne spotkanie traktujemy jako ważny przyczynek do dalszego rozwoju i umacniania braterskiej przyjaźni między naszymi obiema partiami, państwami i narodami. Przyczyni się ono do umocnienia jedności i zwartości wspólnoty socjalistycznej oraz ugruntowania pokoju w Europie i na całym świecie”⁶.

W drugim dniu wizyty, tj. 6 czerwca, w godzinach porannych w siedzibie rządu odbyły się rozmowy premierów PRL i NRD — Piotra Jaroszewicza i Horsta Sindermanna. Głównych ich tematem było zagadnienie wspólnej koncepcji rozwoju stosunków gospodarczych i naukowo-technicznych do 1980 r., przyjętej w ub. roku w Berlinie podczas wizyty delegacji partyjno-rządowej PRL w Niemieckiej Republice Demokratycznej. Stwierdzono, że projekt ten swoim znaczeniem i rozpiętością poruszonych problemów daleko wybiega poza stereotypowe porozumienia między-państwowe. Uznano, że „Koncepcja” będzie zasadniczym, podstawowym kierunkiem współpracy gospodarczej obu państw, bazą do powiększenia potencjału inwestycyjnego i produkcyjnego zarówno przeznaczonego na eksport, jak też na rynek wewnętrzny każdej strony⁷. Należy tu bez wątpienia podkreślić, iż bazą naukowo-teoretyczną wielu przedsięwzięć o randze kluczowej będzie wszechstronna współpraca w tym programie Polskiej Akademii Nauk i Akademii Nauk NRD⁸. Przewiduje się, że placówki naukowe obu krajów opracują plan współpracy do roku 1980, m.in. w dziedzinie biocybernetyki, półprzewodników, agrologii i ochrony środowiska, natomiast w zakresie nauk społecznych rozwiązywane będą problemy procesów integracyjnych państw wchodzących w skład wspólnoty socjalistycznej, zagadnienia organizacji, administracji, kierowania itp.⁹.

Tego samego dnia (tj. 6 VI) delegacja partyjno-rządowa NRD w towarzystwie Edwarda Gierka i Piotra Jaroszewicza udała się do Bydgoszczy, gdzie — po złożeniu wieńca pod Pomnikiem Ofiar Faszyzmu i spotkaniu z władzami województwa — odwiedziła Zakłady Włókien Sztucznych „Elana” w Toruniu. Następnie goście udali się na zwiedzanie miasta, w czasie którego złożono kwiaty pod pomnikiem Mikołaja Kopernika oraz obejrzano Toruńskie Miasteczko Uniwersyteckie. Następnego dnia delegacja zwiedziła przodującą spółdzielnię produkcyjną w Plebance i udała się do Włocławka — rodzimego miasta J. Marchlewskiego. W trakcie wizyty w toruńskich

⁴ Tamże. Przemówienie na spotkaniu Rady Ministrów.

⁵ Tamże, jw.

⁶ Tamże, jw.

⁷ Tamże, W siedzibie Prezydium Rządu.

⁸ Tamże, Wszechstronna współpraca akademii naukowych Polski i NRD.

⁹ Tamże, jw.

zakładach „Elana” wygłosili przemówienia premier Piotr Jaroszewicz i premier NRD Horst Sindermann. Omówili oni kształt obecnych stosunków gospodarczych Polski i NRD stwierdzając, iż ich dominującą cechą charakterystyczną jest przechodzenie w jakościowo nową fazę i tworzenie poprzez kompleksową współpracę nowej struktury tych stosunków¹⁰. Odnośnie do perspektyw wzajemnej współpracy gospodarczej, i nie tylko, premier Piotr Jaroszewicz powiedział: „Jednocześnie jesteśmy przekonani, że to, czego już we współpracy naszej dokonaliśmy i to, czego obecnie dokonujemy, stanowi początek nowego etapu (podkr. moje — M. G.), otwiera możliwości znacznie szerszych i ściślejszych powiązań integracyjnych”¹¹.

Po powrocie do Warszawy, odbyło się 8 VI w Komitecie Centralnym PZPR końcowe spotkanie delegacji partyjno-rządowych obu krajów. Bezpośrednio po zakończeniu rozmów nastąpiło podpisanie przez przywódców delegacji partyjno-rządowej NRD i sekretarza KC SED Ericha Honeckera i premiera Horsta Sindermanna oraz I sekretarza PZPR Edwarda Gierka i premiera Piotra Jaroszewicza „Oświadczenia z okazji 30-lecia PRL i 25-lecia NRD”¹².

„Oświadczenie” wytycza drogę i określa wspólny cel współpracy NRD z Polską. Jest deklaracją udzielania sobie wzajemnej pomocy we wszystkich dziedzinach życia politycznego i gospodarczego, rozwiązywania problemów integracji państw socjalistycznych oraz popierania się we wspólnej walce o bezpieczeństwo i normalizację w Europie. „Oświadczenie” podsumowuje dorobek NRD i Polski w zakresie osiągniętych przemian i stwierdza, że „kamieniami milowymi” na wspólnej drodze do tak pełnej przyjaźni i współpracy były: Układ Zgorzelecki z 6 lipca 1950 r. w którym NRD uznała trwałość i nienaruszalność polskiej granicy zachodniej na Odrze i Nysie; Układ o Przyjaźni, Współpracy i Wzajemnej Pomocy z 15 marca 1967 r.; spotkanie przywódców Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i Niemieckiej Republiki Demokratycznej w dniach 18-20 września 1971 r. w Polsce; Deklaracja o Umocnieniu Przyjaźni i Pogłębieniu Współpracy z 20 czerwca 1973 r. oraz rezultaty kolejnych spotkań kierownictw partii i rządów¹³. „Oświadczenie” podkreśla, że normalizacja i trwałe bezpieczeństwo w Europie mogą opierać się jedynie na zasadzie uznania polityczno-terytorialnych realiów. Stwierdza również, że obie partie „(...) są zdecydowane konsekwentnie wcielać w życie podpisaną w 1973 r. „Deklarację” o Umocnieniu Przyjaźni i Pogłębieniu Współpracy”¹⁴. Jedną z konstatacji o znaczeniu podstawowym jest wyrażenie w „Oświadczeniu” roli i wagi, jaką przyjaźń i sojusz Polski Ludowej z NRD odgrywa we współczesnej Europie i na świecie:

„Powstanie Polski Ludowej i Niemieckiej Republiki Demokratycznej — to niezmiernie doniosłe i integralne ogniwa ludowej wspólnoty socjalistycznej, której ukształtowanie, rozwój i wszechstronne umocnienie stworzyły zasadniczo nowe warunki dla sprawy socjalizmu i pokoju w Europie i w świecie. Dzięki temu można było dokonać zasadniczego, historycznego zwrotu w dziejach stosunków polsko-niemieckich, zamknąć kartę przeszłości i otworzyć nowy okres budowy przyjaźni, sojuszu i szerokiej wszechstronnej współpracy. Tu, gdzie przez wieki klasy rządzące i niemiecki imperializm kopały przepaść i nienawiść — socjalizm zbudował trwałe pomosty zbliżenia i przyjaźni. Jest to jedno z wielkich osiągnięć socjalizmu, jedno

¹⁰ Tamże, *Partyjno-rządowa delegacja NRD na ziemi bydgoskiej*.

¹¹ Por. *Spotkanie przyjaźni w toruńskich zakładach „Elana”*. „Trybuna Ludu” nr 159 z 8 VI 1974. Por. również M. Berezowski, *Sily stabilizujące*. „Trybuna Ludu” nr 160 z 9 VI 1974.

¹² Patrz „Kronika” nr 1059, 550 A, z 14-23 VI 1974; oraz *Oświadczenie delegacji partyjno-rządowych PRL i NRD z okazji 30-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i 25-lecia Niemieckiej Republiki Demokratycznej*. „Trybuna Ludu” nr 160 z 9 VI 1974.

¹³ Tamże, jw.

¹⁴ Tamże, jw.

z dobitnych świadectw, iż socjalizm, przekształcając życie narodów, przekształca zasadniczo również stosunki między nimi”¹⁵.

Kończącym akcentem wizyty delegacji partyjno-rządowej NRD było spotkanie w Sali Kongresowej PKiN z mieszkańcami stolicy, a następnie ogłoszenie „Wspólnego komunikatu” z rozmów szefów delegacji obu państw¹⁶.

Podczas spotkania z mieszkańcami stolicy I sekretarz KC PZPR ustosunkował się do aktualnych problemów międzynarodowych, m.in. do polityki zagranicznej RFN mówiąc:

„Polska, podobnie jak inne kraje socjalistyczne, opowiada się również za dalszym pogłębianiem normalizacji stosunków z Republiką Federalną Niemiec. Bazą i platformą tego procesu są zawarte układy o nieodwracalności polityczno-terytorialnego stanu rzeczy w Europie środkowej, a jego platformą są zawarte układy, których litera i duch powinny być w pełni przestrzegane. Na tej płaszczyźnie i przy wzajemnej dobrej woli można również pomyślnie rozwiązywać istniejące jeszcze problemy i torować drogę dla przyszłości, dla trwałego, pokojowego współżycia i wzajemnie korzystnej współpracy”¹⁷.

Na temat przyszłości wzajemnych stosunków politycznych i społecznych Polski i NRD wypowiedział się Erich Honecker stwierdzając m.in.:

„Dla narodów Niemieckiej Republiki Demokratycznej i Polski powstała historyczna szansa zniszczenia barier nienawiści i nieufności, które ustanowiły byłe klasy panujące — przede wszystkim niemiecki imperializm. Nastąpił zasadniczy zwrot, którego doniosłość historyczną będą mogły w pełni ocenić dopiero przyszłe pokolenia”¹⁸.

„Wspólny komunikat” precyzuje kierunek działalności obu państw na drodze do poszerzania polityczno-społecznej i ekonomicznej współpracy. Zaznacza się, iż dynamiczny rozwój społeczno-gospodarczy zawdzięcza swój kształt programowi i uchwałom VI Zjazdu PZPR oraz uchwałom VIII Zjazdu SED i jednocześnie stanowi poważny wkład w realizację kompleksowego programu integracji socjalistycznej krajów RWPG¹⁹. „Komunikat” oświadcza, iż nastąpi dalszy postęp w dziedzinie gospodarki, szczególnie handlu, poszerzanie pakietu umów o specjalizacji i kooperacji, zawieranie wieloletnich umów o współpracy w żywotnych dla obu państw dziedzinach. Jako przykład ilustrujący stronę praktyczną „Komunikat” przytacza budowę wspólnej przędzalni bawełny „Przyjaźń” w Zawierciu, podpisanie umowy dotyczącej budowy wspólnymi siłami fabryki nowoczesnych komponentów paszowych w NRD, utworzenie organizacji gospodarczej pod nazwą „Interport” itd. Obie strony stwierdzają również, iż:

„Wspólna koncepcja głównych kierunków rozwoju stosunków gospodarczych pomiędzy PRL i NRD do roku 1980’ jest fundamentem rozwoju współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej, a jej szczególne znaczenie uwidacznia się w uściśleniu i uzupełnianiu specjalizacji i kooperacji produkcji, w [...] współpracy w przemyśle maszynowym i budownictwie, nauce, technice i koordynacji planów gospodarczych”²⁰.

¹⁵ Tamże, jw.

¹⁶ Por. *Wspólny komunikat*, „Kronika” nr 1059 z 14-23 VI 1974.

¹⁷ Por. *Przemówienie E. Gierka na spotkaniu partyjno-rządowej delegacji NRD ze społeczeństwem stolicy*. „Kronika” nr 1059 z 14-23 VI 1974, 549 A; oraz „Trybuna Ludu” nr 161 z 10 VI 1974.

¹⁸ Por. *Wspólny Komunikat*. „Kronika” nr 1059, z 14-23 VI 1974; także *Wspólny Komunikat*. „Trybuna Ludu” nr 161 z 10 VI 1974.

¹⁹ Tamże, jw.

²⁰ Tamże, jw.

„Komunikat” formuluje także wspólne zamierzenia w zakresie ochrony naturalnego środowiska człowieka, wzajemnego tworzenia odpowiedniej bazy turystycznej oraz współpracy i koordynacji w rozwoju infrastruktury rejonów przygranicznych PRL i NRD i w zakresie spraw socjalnych załóg pracowniczych²¹. „Komunikat” deklaruje także, iż „[...] Oba kraje będą nadal dynamicznie rozwijać i doskonalić współpracę w ramach Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej”, która w tym roku obchodzi swój jubileusz 25-lecia²².

W odniesieniu do politycznej współpracy na forum europejskim i światowym delegacja NRD wyraziła PZPR i rządowi polskiemu podziękowanie za stałe, solidarne poparcie NRD w jej walce o przełamanie blokady dyplomatycznej i o przyjęcie Niemieckiej Republiki Demokratycznej w poczet państw Organizacji Narodów Zjednoczonych. Delegacja polska wyraziła głębokie zadowolenie z powszechnego prawnomiędzynarodowego uznania NRD²³. „Komunikat” stwierdza, że utrzymywanie normalnych stosunków państw o różnych systemach politycznych wydatnie wpłynęło na odprężenie międzynarodowe.

„Dzięki aktywnej, wspólnej realizacji polityki pokojowego współistnienia państw o różnych systemach społecznych doprowadzono do ostatecznego uznania polityczno-terytorialnych realiów na naszym kontynencie, czego wyrazem są układy zawarte przez ZSRR, PRL, NRD i CSRS z RFN oraz porozumienie czterostronne w sprawie Berlina Zachodniego. Tym samym zamknięta została sprawa powszechnego uznania rezultatów II wojny światowej i powojennego rozwoju w Europie”²⁴.

W „Komunikacie” znalazły również swoje odbicie rozmowy prowadzone na Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Oba kraje pozytywnie oceniają jej rezultaty i wyrażają przekonanie

„(...), że sukces KBWE przyczyni się do dalszego utrwalenia bezpieczeństwa i stanowić będzie istotny impuls w dziele umacniania współpracy między wszystkimi państwami europejskimi oraz trwałą podstawę dla utworzenia systemu bezpieczeństwa zbiorowego na naszym kontynencie”²⁵. NRD i PRL przywiązują w „Komunikacie” dużą wagę do rozmów wiedeńskich na temat redukcji sił zbrojnych i zbrojeń w Europie środkowej²⁶ i wyrażają przekonanie, iż postęp w rokowaniach jest możliwy²⁷. Delegacja polska wyraziła w „Komunikacie” stałą gotowość do popierania polityki NRD w kształtowaniu jej stosunków z RFN na zasadach prawa międzynarodowego i pokojowego współistnienia. PRL i NRD jeszcze raz potwierdziły swoją gotowość dalszego utrwalania procesów normalizacji i swoje zainteresowanie rozwojem korzystnych stosunków z RFN²⁸.

Delegacje partyjno-rządowe PRL i NRD potwierdziły, iż podstawową zasadą międzynarodowej działalności obu państw jest wszechstronne umacnianie skupionej wokół ZSRR wspólnoty państw socjalistycznych i podkreślają wielkie znaczenie uchwał kwietniowego posiedzenia Doradczego Komitetu Politycznego Państw-Stron Układu Warszawskiego. Ponadto „(...) oba kraje będą czynić wzmoczone wysiłki na rzecz umocnienia braterskiego współdziałania w ramach Układu Warszawskiego”²⁹.

Michał Gulgowski

²¹ Tamże, jw.

²² Tamże, jw.

²³ Tamże, jw.

²⁴ Tamże, jw.

²⁵ Tamże, jw.

²⁶ Tamże, jw.

²⁷ Tamże, jw.

²⁸ Tamże, jw.

²⁹ Tamże, jw.